VIDĚNÍ KRÁLE BELŠASARA

Původ materiálu
Titěra Ondřej
Pořadí v lekci
33

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 72,1 Šalomounův. Bože, předej své soudy králi a svou spravedlnost královskému synu,

2 aby obhajoval tvůj lid spravedlivě a tvé ponížené podle práva.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Da 5,1-7

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislostí:

- Příběh nám ukazuje, jak se chová pohanský král v situaci ohrožení. Nepřátelé jsou již před branami města (v.30). Král věděl, že obležené město dlouho nevydrží a rozhoduje se o bytí nebo nebytí jeho samého. Chce vyprovokovat zásah babylonských bohů (jsou zde vyjmenováváni v.4), proto pořádá hostinu. Očekává jejich zázračný zásah. Připomíná jim jejich slavná vítězství nad nepřáteli – proto hodovníci užívají bohoslužebné nádobí poražených národů (v.2). Vidění se dostaví, ale nerozumí mu ani král ani jeho dvorští mudrci a vykladači (v.8). Danielova zvěst není výkladem vzdělanějšího znalce "křížovek a rébusů", ale zvěstuje to, co má slyšet pyšný vládce (v.22nn). Král je vinen a nezaslouží si dál vládnout. Mohl si vzít ponaučení z příběhu svého předchůdce (v.18). Proto čte a slyší slovo soudu: mené, mené, tekel ú-parsín (sečteno, sečteno, zváženo a rozděleno). Na dotvrzení pravdivosti Danielova výkladu, je připojena zpráva o dobytí babylonské říše Peršany.

Nehledejme za příběhem kronikářsky přesnou zprávu. Babylon byl podle historických pramenů dobyt za vlády krále Nabonida. Vyprávění je modelovým příběhem o soudu nad nespraved-

livým králem a neschopnosti pohanských božstev ochránit kohokoliv (v.23).

- *neponížil jsi své srdce* **-** Pýcha a zneužití moci je pokušením pro každého krále, i pro toho, jehož otec byl kvůli pyšnému srdci a zneužití moci zbaven dočasně svého úřadu (v.17-22). Belšasar je zvážen a odsouzen Bohem kvůli "neponíženému srdci". Jako v Izraeli platil zákon pro krále (Dt 17), tak pro pohanského krále platí Boží vůle (v.18), a tedy i soud.

Jde o soud nad králem, který sám sebe zbožnil (v.23). Daniel je pozván díky odvážné intervenci královny, která se nezúčastnila slavnostního obřadu (v.9). - v takové situaci má zaznít "prorocké slovo".

-*Daniel je odměněn* (v.29), jak bylo králem Belšasarem přislíbeno (v.7), i když výklad nápisu je pro Belšasara nepříznivý. Obdarování Daniele není poslední královské gesto. Spíše naznačuje, že uznává slovo proroka jako pravdivé. Přijímá soud.

2. úskalí textu:

- neměli bychom označovat krále za rozmařilého hodovníka, spíše než o nějakou pitku nebo slavnostní tabuli šlo o náboženskou slavnost. Král chtěl ještě v poslední chvíli vyprovokovat babylonské bohy k zásahu - k záchraně.

- kritiku pýchy babylonského krále zaznívající prostřednictvím Danielova výkladu bychom neměli pochopit jako zásadní odsouzení královské instituce, popř. jakékoli vlády pohanské. Izraelští panovníci podléhali stejnému pokušení, (podobně křesťanští králové z "Boží milosti"). I reformátoři předpokládají, že vrchnost nebude vyléčena z mocenských neduhů tím, že se stane křesťanskou (M.Luther, O světské vrchnosti, Heršpice 1993, Eman; J.S.Trojan, Moc víry a víra v moc, Praha 1993, Oikúmené aj.).

- **rozluštění nápisu:** nejde o tajemnou, magickou formuli, která mocně zapůsobí na kteréhokoli vladaře. Nejedná se ani o rébus, který by dnes rozluštil každý vzdělanější křížovkář. Danielův výklad je závažný a správný - shoduje se se zvěstí proroků. Ti také byli osloveni Bohem (viz např. slovo Micheášovo králi Achabovi - IKr 22). Měli bychom zdůraznit, že slovu soudu rozumí zejména Boží lid. Mezi těmito lidmi se najde někdo, kdo přijme Boží povolání a pak odvážně zvěstuje soud i králi.

3. metodické pokyny k obrázku

Důležité: Nezapomeňte si zajistit mléko a svíčku! Nápis mlékem napište s dětmi na začátku. Potom jim příběh vyprávějte, jako vysvětlení toho, co právě udělaly. (Mléko mezitím zaschne.) Po vyprávění zkuste listy zahřát, zda se nápis také objeví. Listy potom děti mohou vzít do

shromáždění a zeptat se dospělých, zda vědí, co ten nápis znamená.

4. pomůcky:

Kniha rébusů a hádanek.

5. motivační uvedení do příběhu:

- motivace pro mladší a střední školní věk: - zeptejte se dětí zda znají nějakou "hodně těžkou" hádanku. Až vám ji řeknou, vyprávějte jim o králi Belšasarovi

- motivace pro starší školní věk: Zeptejte se dětí, jak je rodiče doma trestají – jestli se třeba za trest nesmí dívat na televizi, dostanou pár facek... Zeptejte se pak, kdo má právo trestat rodiče, učitele, ředitele, prezidenta, krále? Jak by potrestali nespravedlivého krále? Ať po vyprávění srovnají své návrhy trestů s tím, který nemine krále Belšasara

6. osnovy vyprávění!

a) poznámky pro mladší a střední školní věk

I. Motivace

II. Král Belšasar pořádá slavnost

III. Tajemný nápis

IV. Daniel zvěstuje králi soud

V. Peršané vítězí nad Belšasarem

b) osnova pro starší školní věk:

I. Belšasar si chce naklonit babylonské bohy a uspořádá pro ně slavnostní obřad

II.Tajemný nápis

III.Bezradnému králi poradí královna - povolání Daniele

IV. Daniel zvěstuje králi soud

V. Král Daniele odměňuje podle svého slibu

VI. Peršané vítězí, Belšasar zabit

VYPRÁVĚNÍ

I. PÝCHA A POVÝŠENOST

Jedním z projevů lidského hříchu je pýcha a povýšenost. Jakmile máme možnost někomu poroučet, velmi často toho využijeme. Silní kluci ve třídě rychle vycítí, kdo je slabší, a začnou toho zneužívat. Také v rodinách někdy převažuje povýšenost a hrubiánství. Jenže Pán Bůh si přeje jiné vztahy mezi lidmi, máme se mít rádi. A i tam, kde někdo musí rozhodovat, ukládat povinnosti a dávat úkoly, má tak činit bez pýchy a povýšenosti.

Pýše a povýšenosti často propadaly i celé národy. Egypt zotročoval Izraele, Asýrie dobyla Samaří a celý severní Izrael, Babylónská říše ovládala zas Asýrii, sama pak podlehla Persii, Řekové byli ještě mocnější a když pak byl téměř celý tehdy známý svět řízen z Říma, zdálo se, že se to už nemůže změnit, že Římané nemají konkurenci.

Dějiny však ukazují, že po takové pýše a povýšenosti vždycky přišel pád. Mocné a pyšné státy dříve nebo později zanikly. A děje se to stále. Jen pohleďme na poslední století: Britské imperium je dnes jen formalita, rozpínavost Velkoněmecké říše Adolfa Hitlera byla potrestána spojenci a největší ze všech – Sovětský svaz, o němž jsme se učili, že prý bude na věčné časy, se rozpadl po sedmdesáti letech.

II. HOSPODIN JE PÁNEM I NAD PYŠNÝMI A POVÝŠENÝMI

O jednom takovém zániku lidské pýchy a povýšenosti vypráví prorocká kniha Danielova. Je to příběh z doby, kdy Boží lid musel žít v Babylóně; daleko od své země, od svých prorockých škol a zcela bez chrámu. Ten úplně zničil král Nebúkadnesar. Možná si někdo myslel, že za takových podmínek (v cizí zemi a bez chrámu) Hospodin, Bůh Izraele, ztratil všechnu moc a nemůže prosazovat svou vůli. Možná si to po desítiletích, prožitých v zajetí, začali myslet i někteří Izraelci. Už brzo se však měli přesvědčit, že Pán Bůh neztratil nic ze své moci. On je a zůstává Pánem nejen nad Izraelem, ale i nad všemi národy. On si umí poradit i s největší pýchou. Přes to všechno, v jak bědném postavení se nyní nachází jeho lid, Hospodinova vůle platí. Co on rozhodne, to se uskuteční. Teď to mají poznat i pyšní vládcové Babylóna.

III. PÝCHA A POVÝŠENOST KRÁLE BELŠASARA

Král Belšasar ve své pýše a neodpovědnosti ztrácel své velké království pod rukama. Nebyl schopen vládnout říši, kterou zdědil. Pýcha a povýšenost ho zbavila soudnosti a moudrosti. Stalo se, že nepřátelská vojska už přitáhla před město Babylón, Belšasar se však nesnažil ani bránit ani vyjednávat. Ve zaslepené pýše byl přesvědčen, že babylónští bohové jeho říši ochrání. Aby tuto svoji falešnou jistotu dal všem lidem najevo, rozhodl se uspořádat velkolepou hostinu a při ní namyšlenou přehlídku úspěchů babylónských bohů. Touto hostinou chtěl zapůsobit i na ostatní důležité osobnosti svého království. Všichni měli být upokojeni, že zemi žádné nebezpečí nehrozí.

Tisíc lidí sedělo v hodovní síni, když král nechal přinést také věci uloupené z jeruzalémského chrámu, zlaté a stříbrné nádobí určené k bohoslužbě. Jako by chtěl všem povědět: tohle byl nějaký Bůh, ten Hospodin Izraele, a hleďte, i toho mám teď na skladě. Zde je důkaz, že přemůžeme každého. Jsme největší, nejmocnější a všechny bohy máme pod palcem, nic se nám nemůže stát. Pijte a buďte klidní.

IV. PÝCHA A POVÝŠENOST JE V KONCÍCH

A teď to přišlo! Král zbledl a rozklepala se mu kolena. Stalo se něco, co nečekal. Až do této chvíle měl celé divadlo ve své režii, po připomínce zničení jeruzalémského chrámu měli všichni nabýt jistoty, že vyhrají i tentokrát. A teď tohle! Kdosi jiný se mu naboural do jeho scénáře.

Co se stalo? Na protilehlé stěně uviděl král ruku, která psala nápis, a tu zprávu teď mohli vidět a číst všichni! Nikdo tomu však nerozuměl. Trochu to vypadalo jako útržek nějakého účetního dokladu. Co to jen má znamenat? Hned byli povoláni mudrci a hvězdopravci, aby nápis vysvětlili. Byla jim slíbena velká odměna, žádný z nich však nedokázal povědět, co nápis znamená. Zlověstnost chvíle se zvyšovala. Strach a napětí rostlo.

Ale pak se přece objevil někdo, kdo moudře poradil. Královna matka. Nebyla s nimi na hostině, nesdílela divadelní nadšení a také si pamatovala zkušenosti dřívějších panovníků. Pokud sis, králi, začal s Hospodinem, Bohem jeruzalémského chrámu, pak ti nejspíš odpověděl, řekla. Je tu v paláci jeden moudrý muž, který mu slouží. Jmenuje se Daniel. Toho povolej, on ti sdělí, co ten nápis znamená.

V. BOŽÍ POSELSTVÍ PRO PYŠNÉHO A POVÝŠENÉHO KRÁLE

Hned přivedli Daniele a král mu slíbil vysokou odměnu, když nápis vysvětlí. Daniel odměnu odmítl. Nepotřeboval bohatství a babylónské pocty. Záhadný nápis však vyloží, protože to je zpráva pyšnému králi Belšasarovi od samého Hospodina. Jako poslušný Boží služebník králi

přesně vysvětlí, co Boží slova znamenají. Byť by to byla zpráva nepříjemná. Zato je ale pravdivá.

Králi, i tvůj otec Nebúkadnesar musel nakonec uznat, že Hospodin má moc nad královstvími i nad králi. Hospodin může komukoli království nechat, může je komukoli i vzít. Tys zůstal pyšný a povýšený, dokonce ses holedbal svým vítězstvím nad jeruzalémským chrámem, jako by to znamenalo, že ti Hospodin, Bůh Izraele, musí sloužit. Proto tě nyní stihne trest. Tímto nápisem nad tebou a tvým královstvím vyhlašuje Hospodin rozsudek.

Pak Daniel přečet slova na zdi a vysvětlil jejich význam: Mene, mene znamená: sečetl jsem a dal jsem si záležet. Tekel znamená: zvážil jsem, máš-li nějakou hodnotu. Uparsín znamená výsledek: rozděluji. Bůh sečetl dny tvého kralování, zvážil a posoudil tvůj život. Tvé království se rozpadne, rozdělí se mezi Peršany a Médy. Drsné, ale pravdivé slovo Božího soudu. - Ještě té noci nepřátelé vnikli do města, král byl zabit a pyšná babylónská říše se rozpadla.

VI. HOSPODIN SOUDÍ I VYSVOBOZUJE STÁLE

Lid izraelský, rozptýlený v zajetí, si rád připomínal, že Hospodin Bůh neztratil nic ze své moci. Vyznávali, že opět vlastně zakusili Boží vysvobození. Sami ještě žádnou změnu nepoznali, ale už samotný pád Babylóna byl pro ně dokladem Boží slávy a počátkem jejich vysvobození. A příklad moudrého a odvážného Daniela jim zůstal tak významný, že si příběhy o něm připomínali už napořád; zejména tehdy, když jim bylo zle.

Naším úkolem není vyhrožovat lidem Božím soudem, že je Pán Bůh určitě potrestá. Máme ale vědět, že Boží slovo platí vždycky, všude a pro všechny a my je máme jen poctivě číst a kázat. Tak jako to dělal Daniel, kterému proto začali říkat prorok.

MODLITBA

Hospodine, i my malí a bezvýznamní lidé dovedeme být domýšliví, rádi se povyšujeme nad druhé a především ti často vzdorujeme a chceme se bez tebe obejít. Prosíme tě, pomoz nám, abychom se dali včas napomenout tvým Slovem. Přimlouváme se u tebe za všechny, kdo jsou zaslepeni pýchou a nevidí, že tak připravují záhubu sobě i jiným. Otevři jim oči. Smiluj se a zabraň válkám a nesmírnému utrpení, které působí lidská zpupnost. Pro Pána Ježíše Krista tě prosíme. Amen

7. podněty pro rozhovor

- ať děti jmenují příklady pyšného jednání.

- víte, který král dobyl Jeruzalém a kdy to asi bylo?

- bylo Danielovo jednání odvážné?

- je pro soudce těžké vynést rozsudek, nebo také potřebuje k vynesení rozsudku odvahu?

- znáte nějakého vladaře, který nebyl pyšný? Nebo se takoví vyskytují jen v pohádkách?

- jak se bráníme dnes proti pyšným a nespravedlivým vladařům? Také tak jako v Izraeli autor knihy Daniel, že píšeme a vyzýváme je k "ponížení srdce”?

- Znáte nějaký rébus, který se zatím nikomu na světě nepodařilo rozluštit?

Odkaz na pracovní list
33 Vidění krále Belšasara
Odkaz na píseň
Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí
Sem pohleď, Bože, z nebes svých (EZ418)
Neskládejte v mocných naději
Kdo to tam na zeď začal psát (SV150)
Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam
Cílová skupina
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 2
Biblický odkaz (kat)
Daniel 5,1–30